כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת תצוה ■ ח' אדר א' ה'תשע"ט ■ 13.02.2019 ■ גליון מס' 518

תפוצה לכל קהילות ישראל

לא לפסול מי שאינו בשלמות

/ הרב יעקב הלוי פילבר

זה כמה נטוש במחננו הויכוח על לימוד התנ"ך האם ראוי ללמוד אותו בגובה העינים, הללו מחייבים והללו פוסלים, מה הייתה עמדתו של הראי"ה קוק בנידון: במקומות רבים בכתביו מדגיש הראי"ה שלא לפסול אנשים שהעולם הדתי שלהם אינו נראה לנו בשלמות, אמנם במקדש עלינו להקפיד שהדברים יעשו בשלמות כמו בהדלקת הנרות במנורה שעליה כתוב בתורה [שמות כז כ]: "ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד". אבל בביתו הפרטי של האדם בהדלקת נרות שבת יש מחלוקת [שבת כו א] בין רבי טרפון ורבי יוחנן בן נורי, רבי טרפון סובר שגם את נרות שבת אין מדליקים אלא בשמן זית בלבד. וכנגדו עמד רבי יוחנן בן נורי על רגליו ואמר: "מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמין, ומה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים, ומה יעשו אנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות, ומה יעשו אנשי קופטקיא שאין להם לא כך ולא כך אלא נפט? אלא אין לך אלא מה שאמרו חכמים". וההלכה שנפסקה [או"ח סימן רסד סעיף ו] היא כרבי יוחנן בן נורי: "כל השמנים כולם יפים לנר, ושמן זית מן המובחר". את המחלוקת הזו על הדלקת נר שבת מרחיב הראי"ה בספרו עין אי"ה [שבת פ"ב אות עז] לא רק להדלקת נרות שבת אלא גם להארת אור השכל והשכלתו של האדם, והחומרים המופיעים בגמרא להדלקת נר שבת רומזים ללימודים שבהם האדם מאיר את שכלו ליראת ה' וקיום המצוות. רבי טרפון סובר שכמו ששמן זית הוא הטהור שבשמנים והאור הנמשך ממנו הוא הצלול והמאיר ביותר כך יש לאדם לעסוק בחלקי התורה בהבנה הגבוהה ביותר כמו האור הבא משמן הזית שהוא הצלול ביותר, ומה שפחות מזה אינו כשר להדליק בו את האור המאיר את קדושת השבת.

כנגדו טוען רבי יוחנן בן נורי שלא כל יהודי זכה להיות בדרגה גבוהה כזו שיוכל לעסוק במאור הפנימי העליון של התורה השופע אל האדם בהרחבה כמו האור של שמן הזית, אלא יש אנשים שידיעות התורה שלהם נמשכות אליהם בשיעורים קטנים, כדוגמת שמן השומשמין שהשמן הנאסף מהם הוא בא מגרגירים קטנים רבים, ומכולם יחד אנו מקבלים שמן נחות יותר אבל בכוחו להאיר לנו את החשכה, כך גם אותם אנשים שהשכלתם התורנית היא מכל דבר ודבר קטן שבתורה, אם זה הלכות או פלפולה של תורה גם בהבנה היותר פשוטה, מכולם יחד נבנה עולם תורני המאיר את נפשו של הלומד, על כן מי שהולך בתומו בהליכות התורה בדבריה הפשוטים, גם אם הדברים נראים יבשים, באמת הם מלאים קדושה ואור עולם, וגם חלק זה של הלימוד הוא נרצה לפני הקב"ה.

למטה מהם יש אנשים שבהיותם עניי דעת הם אינם ברמה של לימוד הדברים הגלויים שבתורה, ואותם צריך להשכיל ולקרבם לתורה בדברים פשוטים על ידי משלים פשוטים הלקוחים מהחיים המעשיים, שהם אינם גופי תורה אלא כמו קליפה שאינה עיקר הפרי, ולכן הם דומים לקליפת האגוז שאת השמן מוצאים מתוך הפרי אחרי שפיצחו את קליפתו. וכך היו אנשי מדי שהיו עניי דעת והיו צריכים למשוך אותם לקדושת התורה ע"י משלים חיצוניים המורגשים בדמיון הגס, אבל עדיין בלימוד הזה עסוקים הלומדים בדברים הקשורים לתורה.

ויש עוד למטה מהם אנשים שהעיסוק הלימודי שלהם אינו אפילו בדברים הקטנים והפשוטים שבתורה, אלא הם התרגלו לחכמות העולם ואי אפשר להמשיכם לדברי תורה אלא על ידי דוגמאות הלקוחות מחכמות אנושיות, שמעורב בהן גם הנחות מדעיות ששורשן אינו רוח ה' השופע על יראיו, אלא רעיון אנושי העלול לשגיאה. את הלימוד הזה מדמה הראי"ה לצנון, שיש בו מרירות אבל אפשר

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

מבית ומחוץ תצפנו
על הפסוק הראשון בפרשתנו "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך..", ישנה אמרה חסידית האומרת, שכדי לצוות...
המשך בעמי 2

בין אדר אי לאדא בי
השנה זכינו לשני אדרים, וממילא עולה השאלה מיהו האדר ה'אמיתי' ומיהו ה'נספח'. כידוע, לכו"ע את חג הפורים...
המשך בעמי 3

שוויית חורף
האם מותר בשבת שבע ברכות לאחר הסעודה ושבע הברכות לצאת בריקוד לשמחת חתן וכלה?...
המשך בעמי 5

הדלקת נר שבת בשמן זית
בפרשתנו פרשת תצוה (שמות כ"ח, כ') כתוב: ויקחו אליך שמן זית זך...
המשך בעמי 5

סיפור לשבת
מפלאי ההשגחה העליונה
מדוע הגעתי לשם דווקא באותו הרגע? הרהרתי בכך אינספור פעמים מאז. זאת היתה נקודת מפנה בחיי...
המשך בעמי 6

שביבים
- חלקת שלושת אדמור"י הוסיאטין זי"ע
- ולכן כופלין 'כל הנשמה' כנגד חודש העיבור
- הצערא והאגרא
- בזכות הבגדים שחזרו לארץ ישראל
- מפה בצבע שנהב

המשך בעמי 7

גם ממנו להוציא שמן שיאיר, כך הלימודים הללו גם מהם יצא לפעמים דבר המאיר את עיני האנשים, וכאלו היו אנשי אלכסנדריא שהתרחקו ממקורה של תורה ואין להם אלא שמן צנונות, ומהאור הזה נעשו אנשי חיל יראי ה' דבקים בתורה ואהבתה, גם היא בכלל השמנים הכשרים.

ויש אנשים שהם למטה מהם, אנשים שירדו למדרגה יותר נמוכה, עד שעיקר הארתם השכלית אינה כי אם חכמות חול טבעיות ומדיניות, כמו הנפט שאין לו כל קשר ושייכות לצומח שהשמן בא ממנו, ועם זאת כל זמן שהם חפצים להיות עם השכלתם הכללית הולכים בדרך ישרה בדרכה של תורה, והם מהשכלתם החילונית והעמקה בחכמות טבעיות שהדמיון האנושי שולט בהם, מהם הם לוקחים מוסר השכל ויראת ה' בהכרת הבורא ממעשיו ויצוריו, אם האנשים הללו על ידי הלימודים האלו מביאים את לומדיהם להיות דבקים באמונה בתורה ויראת ה' גם הם בכלל השמנים הכשרים, ואין לפסול אותם.

וכיון שההלכה נפסקה כרבי יוחנן בן נורי מסיק מכך הראי"ה שגם אם יש לפסול כל דעה או רעיון שמרחיקות את האדם מאורה של תורה ואין להשתמש בהם להאיר את שכלו של האדם, והוא דומה לשמן הפסול שאינו נמשך אחרי הפתילה שאין מדליקים בו נר שבת. אבל לעומת זה כל לימוד וידע שכלי, שעל ידם יתחבר האדם במעשיו או דעותיו אל שרשי התורה, גם אם הלימוד הזה אינו מושלם, גם הוא שמן כשר ואין להרחיקו מהלגיטימיות החברתית, אבל מי שאפשר לו לא להסתפק במועט אלא לעלות יותר אל הקודש, ולהשכיל באור התורה הגבוה ביותר, זוהי חובתו וכך יפה לו, ועל כן "שמן זית מן המובחר", ועם זאת גם הרחוקים מהאור הטהור אין לבטל אותם. וגם הם אם יאירו באור הנמוך יותר את חייהם באור קדשי ה', ועם זאת יהיו מקושרים בכללות אמונת אומן ועול מלכותו יתברך, גם הם רצויים לפני המקום ויש לכבדם.

מבית ומחוץ תצפנו

/ הרב משה צבי וקסלר שליט"א

על הפסוק הראשון בפרשתנו "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך..", ישנה אמרה חסידית האומרת, שכדי לצוות על השני ולומר לו מה לעשות, עליך להיות אתה, בלי הצגות, להיות אמיתי ולשמש דוגמא לזולת. רק כאשר אתה 'נאה דורש - נאה מקיים' אזי דבריך נשמעים.

רעיון זה מובא גם על הפסוק "שאו את ראש כל עדת בני-ישראל....איש ראש לבית-אבותיו הוא." מדוע מי שאמור להיות 'ראש עדת בני ישראל', אמור להיות 'ראש בית אבותיו'? - אלא כדי להיות 'ראש עדת ישראל', עליו להיות קודם כל ראוי להיות 'ראש' בביתו שלו. אם בביתו הפרטי, האנשים הקרובים אליו רואים בו דוגמא אישית ופיו ולבו שווים, אז גם בחוץ אנשים יקבלו את מעמדו וישימו אותו לראש עליהם.

בהמשך לזה, על ארון העדות נאמר "מבית ומחוץ תצפנו". כדי שהתורה שלמד התלמיד-החכם תהיה במקום של השפעה, צריך שהוא יהיה מודל לחיקוי - לא רק 'בחוץ' אלא 'מבית ומחוץ תצפנו' - ציפוי הזהב שהוא סמל של טוהר ושלמות צריך להיות בתוכו כפי שנראה בחוץ. וכדרשת חז"ל בגמרא [מסכת יומא דף ע"ב ב:]: "כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם". משמע, שלהיות תלמיד חכם בעל השפעה, לא די שיהיה בעל ידע, אלא על עולמו הפנימי להיות זהה להופעתו החיצונית, ובלא זאת לא ייחשב לתלמיד חכם.

לא לחינם דרש רבי יוחנן בילקוט שמעוני את הפסוק במלאכי ב' "כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת הוּא". "אם דומה רבך למלאך ה', תבקש תורה מפיהו, ואם לאו, לא תבקשו תורה מפיהו". והדבר קשה, האם הרב צריך להיות מלאך ולא בן-אדם חלילה? מה הדימוי הזה למלאך ומה רצו חז"ל ללמדנו?

יתכן לומר, שלמלאך אין דו-פרצופיות, אין חוץ ופנים ואין שוני במהותו ולכן נקרא עומד ואדם נקרא מהלך, ואם הוא מלמד תורה, עליו להיות כל כולו אמת אחת גדולה בלא שום הבדל בין מהותו הפנימית להופעתו החיצונית - כמלאך ממש.

הגמרא בסנהדרין י"ח משתמשת בכלל הלכתי "קשוט עצמך תחילה ואחר כך קשוט אחרים" וכוונת ביטוי זה כמטאפורה, שלפני שאתה 'מייפה' אחרים 'תייפה' את עצמך ואינך יכול לדרוש מאחרים משהו שאינך מקיים אותו בעצמך. הגמרא מספרת [בבא בתרא דף ס:] על רבי ינאי, שבאו לפניו בדין תורה על אדם אחד, שאילנו נטה לרשות הרבים ובקשו ממנו לקצוץ אותו. אמר להם רבי ינאי שיבואו למחרת, ובינתיים קצץ את אילנו שלו בלילה, משום שגם אילנו שלו נטה לרשות הרבים. למחרת באו ופסק לאותו אדם, שחייב לקצוץ את האילן. הטיח בו אותו אדם, 'ומה עם שלך?'. אמר לו: לך ראה, אם שלי קצוץ - קצוץ, ואם לא אל תקצוץ. והגמרא שם שואלת, מדוע לכתחילה נטה אילנו של רבי ינאי לרשות הרבים אם זה אסור? ועונה הגמרא, משום שחשב שנוח להם לאנשים לנוח תחת הצל של האילן ומשראה שתבעו אנשי רשות הרבים אותו אדם, הסיק מכך מסקנות אישיות. ומדוע לא פסק לו ואחר כך קצץ? ועונה הגמרא, משום שקשוט עצמך תחילה. אדם אינו יכול להורות לאחרים בדבר שנגוע בו.

ניתן לראות במקום נוסף בפרשתנו את אותו הרעיון של הפנים והחוץ. במשכן היו שני מזבחות, אחד בחצר המשכן, הנקרא 'מזבח העולה' ו'מזבח הנחושת', בו היו מקריבים קרבנות. המזבח השני היה בתוך ההיכל והוא 'מזבח הזהב' שנקרא גם 'מזבח הקטורת', משום שבו היו מקטירים קטורת. אם היינו שואלים איזה מזבח קדוש יותר, היינו מקבלים תשובה אחת, שוודאי המזבח שנמצא בתוך ההיכל, בתוך המשכן. וראו איזה פלא, התורה קוראת בשני מקומות [בפרק כ"ט, פס' ל"ז בפרשתנו ובהמשך בפרק מ', פס'

י"] למזבח החיצון שלא היה בתוככי המשכן - קודש קודשים, ואילו המזבח הפנימי, שהיה בתוך ההיכל, נקרא קודש בלבד [בפרק מ' פסוק ט'].

על שאלה זו עונה רבי משה פיינשטין בדרך הדרוש בספרו 'דרש משה', שהפער בין החוץ לפנים מלמדנו גם על האדם. כאשר אדם נחשב כ'קודש' בתוך בית המדרש, בין תלמידי החכמים, עליו לקחת בחשבון שבחוץ בעיני הציבור נחשב כ'קדש-קדשים'. עליו לדעת ולהבין, כיצד הדברים המקובלים בבית המדרש נראים ונשמעים בחוץ ועליו לוודא, שהנאמר בבית המדרש לא יתפרש באופן שלילי מחוץ לבית המדרש ועליו מוטלת החובה למנוע לזות שפתים. וכך הגמרא במסכת יומא מספרת על הנהגותיהם של גדולי האמוראים, שנקטו משנה זהירות במעשיהם, כגון רב שלא לקח בהקפה, שמא יחשבו שאינו משלם ומנצל את מעמדו הרם .[ועיין עוד הנהגות בגמרא שם].

רבי משה פיינשטין מביא טעם נוסף, שלא רק שצריך להיזהר שלא ילמדו ממעשיו של ת"ח באופן שאינו נכון, אלא בחוץ חייב להחמיר על עצמו יותר מאשר בבית, גם משום שעלול להיות מושפע מסביבה שאינה טובה. ואדרבה, ככל שיתחזק יותר וינהג בהנהגה של 'קודש-קודשים' בחוץ, כך יצליח לקרב ולהשפיע על אחרים, וכפי שהתורה אומרת "כל הנוגע במזבח יקדש", כלומר: שכל המתקרב אליו יתקדש, אפילו שנהג עד עתה במנהגים פסולים.

כאשר אדם ינהג בביתו ורשות הרבים כראוי, יזכה להשפיע שפע של קדושה וטהרה על סובביו ובכך יוסיף להשראת השכינה בעם-ישראל.

בין אדר א' לאדר ב'

/ הרב שלמה לוי*

השנה זכינו לשני אדרים, וממילא עולה השאלה מיהו האדר ה'אמיתי' ומיהו ה'נספח'. כידוע, לכו"ע את חג הפורים יש לחגוג באדר ב', אולם הדיון לגבי מהותו של כל אחד מהאדרים רלבנטי למגוון נושאים רחב הרבה יותר: נדר להימנע ממשהו 'בחודש אדר'; שטר שתאריך הפירעון שלו הוא אדר; ציון ז' אדר (יום פטירתו של משה, בו נוהגים אנשי חברא-קדישא לצום וכן מציינים בו את יום הזכרון לחללי צה"ל שמקום קבורתם לא נודע); ועוד.

המהר"י מינ"ץ (שו"ת, סימן ט') נשאל, כיצד יתנהג בן שנולד באדר בשנה פשוטה והבר-מצווה שלו חלה בשנה מעוברת - באיזה חודש לחגוג את הבר-מצווה? המהר"י מינץ טוען, שאין דבר כזה שני אדרים. לדבריו, יש רק אדר ב', ואדר א' הוא תוספת שנועדה לסנכרן בין שנת הלבנה לשנת החמה, על-מנת שפסח יחול באביב. לטענתו, השם 'אדר' לחודש הראשון מטעה - מדובר בחודש העיבור. אולם, כיוון שאין לנו יותר מי"ב שמות לחודשים ואנו מעברים את החודש 'לטובת' חודש ניסן, אנו מחליטים שדווקא אדר יהיה לכאורה כפול:

"הדבר פשוט דאמרינן שבניסן יהיה בר מצוה ולא באדר הראשון שהוא חדש העיבור, ולא נקרא אותו אדר אלא שבט... וכי בשביל קריאת שם שקראו לו אדר נכנים זה להיות בר עונשין, ח"ו?!... הלא קריאת השם לאו משום הכי אתא, אלא מפני שאדר הוא חדש האחרון לחדשים נתנו לו זה השם... ומטעם זה סמכוהו לאדר וקראוהו 'אדר', כי אין לנו אלא י"ב שמות לי"ב חדשי השנה וכולם שמות פרסיים אשר למדנו בגלות... וכמו שקראוהו 'אדר' היו יכולים לקרותו 'שבט', ובתר שמיה לא אזלינן כדפירשתי"

כדי לסבר את האוזן, ננסח את המחלוקת בצורה קצת שונה. כידוע, י"ב החודשים הם כנגד י"ב השבטים. אולם, ניתן לחלק את החודשים לי"ב שבטים בשתי צורות שונות: ניתן לומר שי"ב החודשים הם כנגד י"ב הבנים של יעקב, ואזי בשנה מעוברת שני האדרים הם כנגד אפרים ומנשה, בני יוסף; או לחילופין, ניתן לאמר שי"ב החודשים הם כנגד י"ב השבטים שנחלו בארץ, ולפיכך בשנה מעוברת החודש הנוסף הוא כנגד שבט לוי, שלא קיבל נחלה.

אם חודשי אדר בשנה מעוברת הם כנגד אפרים ומנשה, אזי מסתבר ששניהם כאחד מהווים 'אדר', שהרי שני הבנים יחד מחליפים את מקומו של יוסף אביהם (אפשרות א'). לעומת זאת, אם בשנה מעוברת החודש הנוסף הוא כנגד שבט לוי, אזי אין קשר בין אדר א' לאדר ב' (שהוא כנגד שבט אחר), ומדובר בחודשים שונים הדומים זה לזה רק בשיתוף השם (אפשרות ב'). לשם הבהירות, מעתה והלאה נתייחס לאדר לפי האפשרות הראשונה בתור מודל 'מנשה ואפרים' ולפי האפשרות השניה בתור מודל 'לוי'.

בין אם נלך לפי המודל של לוי ובין אם אם נלך לפי המודל של אפרים ומנשה, יש לברר באיזה חודש יש לקיים בסופו של דבר את האירועים האמורים לחול באדר? ואמנם, המשנה במגילה ו: עוסקת בעניין זה: "אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה, ומתנות לאביונים". הגמרא על אתר דנה באיזה חודש יש לקרוא את מגילת אסתר לאור דברי המשנה: "רבי אליעזר ברבי יוסי סבר 'בכל שנה ושנה': מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבט - אף כאן אדר הסמוך לשבט; ורבן שמעון בן גמליאל סבר 'בכל שנה ושנה': מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן - אף כאן אדר הסמוך לניסן. בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי מסתבר טעמא, דאין מעבירין על המצות; אלא, רבן שמעון בן גמליאל מאי טעמא? אמר רבי טבי: טעמא דרבי שמעון בן גמליאל - מסמך גאולה לגאולה עדיף!"

פשט המשנה הוא, ששני האדרים מוגדרים כאדר, כפי המודל של אפרים ומנשה, כיוון שהסיבה היחידה בגללה סובר רשב"ג שיש לקרוא מגילה באדר ב' היא צדדית - כדי לסמוך את גאולת פורים לגאולת פסח. כמובן, שהבנה זו קשה לדברי המהר"י מינץ, שטען שאדר א' הוא כלל לא אדר, אלא 'חודש העיבור' בעלמא? כנראה, שלדעת המהר"י מינץ יש לטעון, שמלכתחילה קבעו שבאדר ב' חוגגים את פורים כיוון ש'מסמך גאולה לגאולה עדיף', אולם לאחר הכרעה זו נהפך אדר ב' להיות האדר האמיתי מבחינת כל הדינים של אדר, ואדר א' נותר 'חודש העיבור' בלבד.

ואכן, נדמה שניתן למצוא תקדים לגישה זו בדברי הרא"ש על אתר: "מתניתין: 'קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים' - נראה לומר דסיפא ארישא קיימא. היכא דקרא המגילה בארבעה עשר ונתעברה השנה, אז אין בין אדר ראשון לשני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים, דאע"פ דעשאו בראשון צריכין לחזור ולעשותן בשני... והיכא דנתעברה השנה קודם אדר ראשון, אז הוי אדר הראשון כמו שבט" (פ"א, ז'). לדברי הרא"ש, אנו נוהגים את מנהגי אדר בשני החודשים רק אם קראו מגילה בחודש הראשון ולאחר מכן עיברו את אדר. אולם, אם מלכתחילה ידוע שהשנה תהיה מעוברת, אזי ברור שרק החודש השני הוא האדר המקורי, ואדר א' הוא בעצם 'שבט'!

יש לציין, שדברי הרא"ש מאד משמעותיים לפסיקת ההלכה, שהרי כיום ידוע מראש איזו שנה תהיה מעוברת. ממילא, לדעת הרא"ש אדר א' כיום הוא כ'שבט' לכל דבר, ולכן לא אמורה להיות כל משמעות ל'פורים קטן' והוא מותר במספד ותענית. לעומת זאת, הסוברים שאדר א' הוא 'חצי אדר', כפי המודל של אפרים ומנשה, יטענו שפורים קטן כשמו כן הוא - מקצת פורים - ולכן הוא יהיה אסור במספד ותענית. ואכן, שתי הדעות הללו מופיעות בדברי השו"ע בסימן האחרון באורח-חיים: "יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם, ואין אומרים מזמור 'יענך ה' ביום צרה' ואסור בהספד ותענית; אבל, שאר דברים אין נוהגים בהם. ויש אומרים, דאף בהספד ותענית מותרים. הגה: והמנהג כסברא הראשונה". הדעה הראשונה בשו"ע היא כסברא א' לעיל, ואילו דעת ה'יש אומרים' היא דעת הרא"ש והמהר"י מינץ, כסברא ב' לעיל. כפי שניתן לראות, הרמ"א מכריע כפי המודל של אפרים ומנשה. ואמנם, דברים דומים ניתן למצוא גם לעניין אבלות: "כשאירע יום שמת אביו או אמו באדר והשנה מעוברת, יתענה באדר ב'. הגה: יש אומרים דיתענה בראשון (מהרי"ל ומהר"י מינץ), אם לא שמת בשנת העיבור באדר שני דאז נוהגים להתענות בשני (תרומת הדשן סימן רצ"ה); וכן המנהג להתענות בראשון, מיהו יש מחמירין להתענות בשניהם (פסקי מהר"י בשם מהר"י מולין)" (תקס"ח, ז'). בסעיף זה ניתן למצוא שלוש דעות שונות: דעת השו"ע היא שיש להתענות באדר ב' ונראה מכך שלדעתו אדר א' הוא חודש העיבור בלבד, כדעת הרא"ש; דעת הרמ"א היא שיש להתענות דווקא באדר א'; ואילו הדעה הנוספת שמביא הרמ"א היא שיש להתענות בשני האדרים ונראה מכך שלדעה זו שני החודשים כאחד הם אדר, כפי המודל של מנשה ואפרים. ברור, שלדעת הרמ"א לא ייתכן לומר שרק אדר א' הוא האדר האמיתי, שהרי את פורים חוגגים באדר ב'. לכן, כיצד נסביר שיש להתענות יארצייט דווקא באדר א'? כנראה, שלדעת הרמ"א שני החודשים נחשבים כאדר, כפי המודל של מנשה ואפרים, אלא שלדעתו אין הגיון להתענות פעמיים, ולכן מתענים דווקא באדר הראשון. אולם, נדמה שקושי נוסף עולה בדברי הרמ"א לאור פסיקתו ביחס לבר-מצווה: "ומי שנולד באדר ונעשה בר מצוה בשנת העיבור, אינו נעשה בר מצוה עד אדר השני (תשובת מהר"י מינץ סימן ט')" (נ"ה, א').

מדוע לגבי דיני פורים קטן ואבילות הכריע הרמ"א שגם אדר א' הוא אדר, ואילו לגבי בר-מצוה פוסק הרמ"א כדעת המהר"י מינץ? יש מסבירים, שלגבי בר-מצווה העיקר הוא שיעברו י"ג שנים שלמות, ולכן יש להמתין עד אדר ב' שהוא האדר המקורי, אולם יארצייט חל לאחר י"ב חודש ולכן יש לקיים אותו באדר א', למרות שמדובר ב'חודש העיבור' בעלמא.

לפי הסבר זה, לכאורה יש להבחין בין יארצייט בשנה הראשונה ובין היארצייט בכל שאר השנים. באופן עקרוני, הסיבה בגללה מציינים את היארצייט, היא כיוון שי"ב חודשים לאחר הפטירה עולה הנשמה עולם אחד נוסף בעולמות העליונים, וביום בו היא עולה אנו מתפללים על נשמתו של הנפטר. עליית נשמה זו תלויה בכך שיחלפו י"ב חודשים מיום הפטירה, ואין זה משנה אם מדובר בשנה מעוברת או בשנה רגילה. לכן, ברור שאם אדם נפטר בשנה רגילה, היארצייט הראשון שלו יחול באדר א'. לעומת זאת, בכל שאר השנים היארצייט צריך להתקיים בתאריך הפטירה. לכן, יש לדון איזה מהאדרים הוא האדר המקורי, ומסתבר שלדעת הרא"ש והמהר"י מינץ נקיים יארצייטים אלו דווקא באדר ב' ואילו לדעת הגר"א נציין אותם הן באדר א' והן באדר ב'. אמנם, הלבוש מעלה אפשרות שגם לדעת הרא"ש והמהר"י מינץ יש לציין את היארצייט בכל שנה באדר א', כיוון שכך עשינו בשנה הראשונה לפטירה. אם כן, מצינו כמה דעות ביחס ליארצייט בשנה ראשונה החל בשנה מעוברת: הרמ"א פוסק שיש לקיים אותו באדר א', השו"ע מכריע שיש לקיים אותו באדר ב' ואילו דעה שלישית שמצטט הרמ"א היא שיש לקיים יארצייט בשני החודשים. להלכה, אני חושב שרוב האשכנזים נוהגים כשיטת הרמ"א לציין את היארצייט רק באדר א', ואילו הספרדים נוהגים לציין את היארצייט באדר ב', כדעת השו"ע. לעומת המחלוקת לגבי היארצייט, לפי ההסבר שהצענו בדברי הרמ"א, לכו"ע יש לקיים בר-מצווה באדר ב'.

קודם לכן, ראינו את הדעה אותה מצטט הרמ"א, שכמוה פסק הגר"א, שיש לקיים יארצייט הן באדר א' והן באדר ב'. ברור, שגישה זו מסתברת לפי המודל של מנשה ואפרים. אם כן, מדוע לגבי בר-מצווה לא מובאת דעה דומה, ולכו"ע יש לחגוג אותה באדר ב'? נדמה, שגם לפי המודל של אפרים ומנשה יש שתי אפשרויות הבנה: אדר א' ואדר ב' הם בעצם חודשים החוזרים על עצמם - חודש כפול. למרות שמדובר בשני חודשי אדר, כל אחד מהם הוא 'חצי אדר'. אדר שלם מורכב הן מאפרים והן ממנשה, ולכן אדר כפול הוא מעיין 'אדר אריכתא' ולא יוסף כפול.

בכתב עת 'מסורה' עסק הגרי"ד סולובייציק בשאלת הבר-מצווה בשנה מעוברת, ולדבריו חוגגים את הבר-מצווה באדר ב' כיוון שיש דין הדורש שהילד יהיה בן שלוש-עשרה ביום אחד - דבר המתקיים רק לאחר שחלף יום ההולדת באדר ב'. נדמה, שדברי הגרי"ד מקבילים לסברא שכל אחד מהחודשים משלים חלק מאדר (אפשרות ב'). לפיכך, כדי שהילד יהיה בן שלוש עשרה 'ביום אחד', דרושים לחלוף שני 'חצאי' ימי ההולדת בכל אחד מהחודשים.

השערי תשובה מצטט בשם המהר"ש הלוי, שאדם הנולד בשנה רגילה והבר-מצווה שלו חלה בשנה מעוברת - יש לחגוג לו בר-מצווה באדר א'. הוא מסביר זאת בכך, שאם אפשר כבר להכניס את הנער לעול מצוות - מדוע לא לעשות זאת מהר ככל האפשר?! לעומתו זאת, הלבוש (סימן תרפ"ה) סובר שיש לחגוג את הבר-מצווה באדר ב' בשל טעם הפוך בדיוק מזה של המהר"ש הלוי. לדבריו, בבר-מצווה הנער נעשה בר-עונשין, ולכן יש לאחר את כניסתו לעול מצוות ככל האפשר. ברור, שהן המהר"ש והן הלבוש הבינו ששני האדרים דומים זה לזה (אפשרות א') ולכן אין העדפה מהותית לחגוג את הבר-מצווה באדר הראשון או באדר השני.

* ראש הישיבה הגבוהה קריית גת

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת אבי צאליק [חתן]: כידוע אנחנו נמצאים בעיצומה של עונת החתונות, ובכלל זה -שבתות שבע ברכות (אצל הספרדים זה נקרא - שבת חתן). האם מותר בשבת שבע ברכות לאחר הסעודה ושבע הברכות לצאת בריקוד לשמחת חתן וכלה?

תשובה: לספרדים - יש להחמיר. לאשכנזים: מותר (ועיין לקמן)

ביאור: במשנה במסכת ביצה[א] מבואר שחכמים גזרו שלא לרקוד ביום טוב ובשבת, ובגמרא[ב] מבואר שהטעם הוא משום שמא יבואו מתוך הריקוד לייצר כלי שיר וכלי נגינה, ודבר זה אסור בשבת משום 'מתקן מנא'.

התוספות[ג] כותבים שגזרה זו לא שייכת בימינו כיוון שרק בדורות הקודמים היו בקיאים בעשיית כלי, מה שאין כן בימינו.

השולחן ערוך[ד] פוסק להלכה שאין לרקוד בשבת ויום טוב ולא מחלק בין הזמנים השונים, אבל הרמ"א מביא שנהגו להקל בזה וביאר שייתכן שאין המנהג נגד ההלכה כי יש לומר שהמנהג מבוסס על שיטת התוספות שמחלקים בין זמנינו לזמנם.

ומבואר מדברי הרמ"א שלא פוסק להלכה באופן מוחלט את שיטת התוס' אלא רק בדרך 'אפשר'.

מהמשנה ברורה מבואר שאין למחות ביד אלו שרוקדים בשמחה של מצווה[ה], ומפוסקים אחרים מבואר שאף לכתחילה מותר לרקוד מתוך שמחה של מצווה למי שבאמת שמח בריקודים אלו. ומה שהמשנה אסרה ריקוד ביום טוב אף על פי שיש מצווה לשמוח ביום טוב, הוא משום שלא כל אדם שווה בזה, ויש כאלו שהריקוד עבורם הוא טורח, אבל אלו שבוער בקרבם רשפי אש שלהבת ה' בשמחתה של מצווה, מותר להם לרקוד כשם שהתירו לרקוד בשמחת תורה לכבודה של התורה[ו].

יש להוסיף עוד שיש הלומדים מתוך פירושו של רבינו חננאל[ז] שהריקוד האסור בשבת הוא רק אם האדם מתרומם עם שתי רגליו מעל הקרקע, אבל בריקוד הרגיל שמרים רגל אחת ומניח רגל אחרת, אין זה בכלל ריקוד האסור בשבת[ח].

אמנם נראה שלבני עדות המזרח ראוי להחמיר בהלכות אלו מאחר והשולחן ערוך לא הביא כלל את סברת התוספות לחלק בין זמנינו לזמנם.

א - דף ל"ו עמוד ב'.
ב - שם.
ג - ביצה ל. ד"ה 'תנן'.
ד - סימן של"ט סעיף ג'.
ה - אמנם בספר שמירת שבת כהלכתה פרק כ"ח סעיף מ"ד (מהדורה חדשה) פסק שמותר לרקוד בשמחה של מצווה ולא רק שאין למחות במי שרוקד.
ו - מעובד מתוך שו"ת 'מנחת אלעזר' ח"א סימן כ"ט.
ז - ביצה דף ל"ו עמוד ב' ועיין עוד באורחות שבת חלק ב' פרק כ"א הערה מ"ט.
ח - ובכך מתורץ גם מה שקשה ממשנה בסוף תענית שבנות ישראל היו חולות בכרמים ביום הכיפורים.

הדלקת נר שבת בשמן זית

/ הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת תצוה (שמות כ"ח, כ') כתוב: ויקחו אליך שמן זית זך.

הסתפקתי, מה עדיף טפי להדלקת נר שבת כשיש לו מעט שמן זית שיספיק לו רק לזמן הסעודה בליל שבת, ויהיה אור צלול (עיין שבת דף כ"ג ע"א) בשעת הסעודה, או יותר טוב להדליק בשאר שמנים שאין אורם צלול כל כך, אמנם יהיה דלוק יותר זמן?

א מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, כתב לי וז"ל, כרצונו. עכ"ל.

ב הגאון רבי אביגדור הלוי נבנצל שליט"א, רבה של העיר העתיקה בירושלים, כתב לי וז"ל, תלוי אם חושב להישאר עוד אחרי הסעודה והאור דרוש לו, או לא. עכ"ל.

ג הג"ר יאיר חדד שליט"א, מח"ס שו"ת "דבריך יאיר", כתב לי וז"ל, הנה בשבת (כג.) איתא א"ר יהושע בן לוי כל השמנים כולם יפים לנר, ושמן זית מצוה מן המובחר. אמר אביי מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי, אמר, האי משך נהוריה טפי, כיון דשמע לה להא דרבי יהושע בן לוי, מהדר אמשחא דזיתא, אמר, האי צליל נהוריה טפי, ע"כ. ופירש"י משוך נהוריה, אינו ממהר לכלות כשמן זית, צליל נהוריה, צלול ומאיר. ע"כ. וכתבו התוס' (ד"ה מריש) נראה דאנר חנוכה קאי, ומשום טעמא דמסיק דנפיש נהוריה טפי, אבל לנר שבת פשיטא דשמן זית מצוה מן המובחר לפי שנמשך אחר הפתילה טפי מכולהו כדמוכח במתניתין דכולהו מודו ביה דמדליקין. ע"כ. [ובאמת שמזה יש להקשות על המג"א (סימן תער"ב אות ב') שכתב דלגבי נ"ח אין הידור מצוה שידלק יותר זמן, ואילו הכא משמע דאי הוו תרווייהו משיך וצליל, עדיף טפי משיך, וכעת אין הזמן לפלפל בזה].

ומכל מקום משמע דפשוט דלגבי נר שבת עדיף שידליק בשמן זית, וידלק פחות זמן, ממה שידליק בשאר שמנים וידלק יותר, ואם כן מה שכתב בשו"ת הלק"ט (ח"א סי' רמ"ז) שאלה, כמה שיעור השמן שיתן בנר שבת כדי לברך להדליק, תשובה, דבר שמצוותו בלילה, כל הלילה מצוותו. ואם איש עני הוא ישכב באפלתו, ולפחות יקח כשיעור סעודה. עכ"ל. וכ"כ יד אהרן בהגה"ט (סי' רס"ג), והביאם כה"ח (שם אות ל"א). מיירי נמי בשמן זית, דאי בשאר שמנים, עדיף שידליק בשמן זית וידלק פחות כמ"ש התוס'.

ואם אין אור בבית, אלא אור הנרות, צריך להדליק נר נוסף שידלוק גם בלילה כדי שלא יכשל, כמ"ש המחה"ש על דברי המג"א (סי' רס"ג ס"ק ט"ז). ובזה נראה דאם אין לו להדליקו משמן זית, יכול להדליקו משאר שמנים, ובלבד שלא יהיה מאותם השמנים שאסור להדליק בהם, כדתנן במתני' (שבת כ:) כנלע"ד. (עכ"ל)

סיפור לשבת

מפלאי ההשגחה העליונה

/ הרב בנימין בלך

מדוע הגעתי לשם דווקא באותו הרגע? הרהרתי בכך אינספור פעמים מאז. זאת היתה נקודת מפנה בחיי.

זמן קצר לאחר שנכנסתי לתפקידי הראשון כרב בארצות הברית, ניגש אלי אחד מבני הקהילה ובפיו בקשה. "יש פה בעיר זקנה", הוא סיפר, "שלא שייכת לקהילה שלך, אבל היא מוכרחה לדבר עם רב בדחיפות. קשה לה ללכת, והיא פשוט לא מסוגלת להגיע אליך. האם תהיה מוכן להקדיש את הזמן כדי לגשת לביתה ולעזור לה"?

"כמובן", עניתי. לקחתי ממנו את הכתובת, וחשבתי לגשת אליה בהזדמנות הראשונה. לא נעים לי להודות, אבל חובותיי כרב חדש דרשו נתח גדול כל כך מזמני, עד שהבטחתי לבקר אותה המתינה בסבלנות, כשאני שוב ושוב אומר לעצמי שבקרוב אמצא את הזמן ואקיים את הבטחתי. שבועיים חלפו, וערב אחד שמתי לב פתאום שעדיין לא נפגשתי עם האישה שביקשה לדבר עם רב בדחיפות.

היה זה חודש דצמבר, ובחוץ שרר קור צורב, אולם רגשות האשמה שלי דחקו בי, והחלטתי שאני לא מסוגל לדחות עוד את הביקור. "אבל איך תמצא את הכתובת בחושך"? שאלה אשתי. "קפוא בחוץ. אולי תחכה עם זה עד מחר"? עמוק בלבי ידעתי שאני חייב ללכת מיד.

חיפשתי את הכתובת, ובסוף מצאתי את ביתה של האישה. ניגשתי אל הדלת והתכוננתי ללחוץ על הפעמון, כשהדלת נפתחה בפתאומיות. גבר צעיר עמד מולי, חבוש בכובע ולבוש מעיל. אין ספק שהוא היה בדרכו החוצה, ואני הפרעתי לו כשהופעתי מולו באופן בלתי צפוי. "כן", הוא אמר, "במה אני יכול לעזור לך"? "אני הרב בלך", הסברתי, "והגעתי לכאן אל גברת כהן".

הבחור התחיל לרטוט ולרעוד, ואני לא הבנתי את התגובה המוזרה שלו. איך השם שלי והעובדה שהגעתי לכאן כדי לשוחח עם גברת כהן, יכולים לעורר כזאת תדהמה גלויה? המתנתי במבוכה, ולאחר כמה רגעים הצעיר אמר: "גברת כהן היא אימא שלי ואני אומר לה שאתה כאן". נכנסנו לבית, וזמן קצר אחר כך הצטרפה אלינו אמו בסלון.

היא אמרה לי שהיא מאוד שמחה שהגעתי, ושהיא פשוט חייבת לדבר איתי. מה שנראה לי מוזר, זה שהבן שלה, שבלי כל ספק התכונן לצאת מהבית ברגע שאני הגעתי, התיישב לידנו ובכלל לא נראה שהוא ממהר לעזוב. אמו הופתעה שהוא נשאר בחדר, וניסתה לדחות את העלאת הנושא שמטריד אותה, עד שהוא ייצא אולם ברור היה שהוא לא מתכוון ללכת. אמו התחילה להסביר לי מדוע היא ביקשה לשוחח אתי: "לא רציתי לדבר על זה ליד הבן שלי, אבל כנראה שככה זה צריך להיות. למעשה, הסיבה שבגללה אני צריכה לדבר עם רב, קשורה אליו. אתה מבין, אני מגיעה מבית יהודי דתי. ההורים שלי היו גאים במסורת.

בשלב זה, הבן שלה התחיל למרר בבכי ובקושי הצליח למצוא את קולו. "אני חייב להתוודות," הוא אמר. באותו לילה, היה ליל חג המולד, אך למרות שאני כמעט ולא שמתי לזה לב, מהר מאוד התברר שהדבר משמעותי מאוד לצעיר, שניסה לייצב את נשימתו כשהוא עדיין בוכה.

"כן כבוד הרב, אני יוצא עם אישה שאינה יהודיה, והעסק נהיה רציני באמת. כבר תקופה שהיא לוחצת עליי להתנצר, כדי שנוכל להתחתן. אני אוהב אותה, ולכן הסכמתי בסוף. הלילה הייתי אמור לממש את התוכנית שלי. אמרתי לה שאלך איתה למיסת חג המולד, ושאחר כך ניפגש שנינו עם הכומר, כדי לארגן את מה שצריך לקראת המרת הדת שלי. ידעתי שזאת תהיה מכת מחץ לאימא שלי, ושכפי הנראה אני כבר לא אהיה אורח רצוי בביתה. אולם החלטתי, והייתי מוכן לעשות את זה בכל מחיר". "כשיצאתי הערב, לא התכוננתי לעזוב רק את הבית, אלא לעזוב את משפחתי, את העבר שלי וכל קשר עם עם ישראל. זאת הייתה אמורה להיות פרידתי מהיהדות, ואני פתחתי את הדלת כדי לצאת אל מסעי לחיים החדשים. אולם אז הופתעתי לראות מישהו עומד בדרכי. לא היה לי מושג, הרב, מי אתה, אבל אז אתה הצגת את עצמך. הייתי המום. לא ראיתי רב מאז הבר מצווה שלי. ובדיוק ברגע בו התכוננתי להשליך מעליי את הדת שלי, נעמד מולי רב וחוסם את דרכי. הבנתי שלא יתכן שזה סתם צירוף מקרים. חייב להיות בזה מסר. הבנתי שזאת הדרך של אלוקים לומר לי שאני לא אעז לעשות את מה שאני מתכנן". רק אז הבנתי מדוע הוא הגיב בצורה מוזרה כל כך, כשהבחין בי לראשונה. ואז הציפה אותי המחשבה שהייתי יותר משליח ששיחק תפקיד במטרה אלוקית. לא אני בחרתי את הרגע, הרגע בחר אותי. הייתי יכול לגשת לפגוש את האם המוטרדת בכל רגע אחר, אבל איכשהו, אלוקים דאג שאני אגיע בדיוק ברגע שבו עצם הופעתי תיראה בעיני הצעיר כאות משמים - ניסים נסתרים.

בנה של גברת כהן הבין שאלוקים שלח לו מסר, ולכן הוא לא נטש את ביתו באותו הלילה. שוחחנו במשך מספר שעות ואחר כך חזרתי לביתי. רק למחרת התבררו לי התוצאות. הצעיר התקשר אליי וסיפר לי מה קרה אחר כך. הכלה שלו התקשרה אליו ודרשה בכעס לדעת איפה הוא ולמה הוא לא הגיע למיסת חג המולד, כפי שהבטיח. היא צעקה עליו שהוא בייש אותה בפני הכומר שלה כשהיא נאלצה לבטל את הפגישה אתו. הצעיר ניסה להסביר שהופעתו הבלתי צפויה

המשך בעמוד הבא...

של רב ברגע שהוא התכוון לצאת, עוררה אותו לעצור ולבחון מחדש את הדברים. הצעירה כעסה ולא הסכימה להירגע. היא אמרה לו שהכול נגמר ביניהם, וסיימה בהערות משפילות ביחס ליהדות וליהודים. "יש לי מזל", אמר לי הבחור, "שאלוקים התערב לפני שעשיתי טעות נוראית שהייתה הורסת לי את החיים".

הוא ניסה להודות לי, אבל לא יכולתי לקבל את הכרת התודה שלו. אחרי הכול, כך הבנתי, לא אני בחרתי את העיתוי המדויק של הביקור, שעזר לו לשנות את חייו. הייתי לא יותר מאביזר במה בדרמה קוסמית גדולה יותר, והתודות שייכות אך ורק למחבר השמימי שכתב את המחזה. מאז אני ערני יותר להבחין בניסים הקטנים שמקיפים אותנו פעמים כה רבות בחיינו. הם אלה שאמורים לעורר אותנו לחשוב מדוע היינו במקום מסוים בדיוק ברגע מסוים. הם אלה שאמורים להזכיר לנו שיש מקרים שבהם אנחנו לא יותר משליחים בסיפור שמימי מתוזמן, שמבחינים בנסיו הנסתרים של הא־ל.

[מתוך העלון של ניר גהלי]

שביבים / שאול שיף

חלקת שלושת אדמור"י הוסיאטין זי"ע

לבקשת מינויים רבים של "בסוד שיח", להלן התדרוך כיצד להגיע לחלקת אדמו"רי הוסיאטין זי"ע:

יש להגיע לבית העלמין הישן שבטבריה. להיכנס דרך השער הראשי ומיד לפנות שמאלה בשביל הצמוד לגדר הרשת. יש לצעוד על השביל כשלושים מטר ולפנות ימינה. אין אפשרות אחרת ולא ניתן לטעות, כי השביל עצמו פונה ימינה והוא לא נמשך הלאה. עתה כשפנית ימינה המשך לצעוד בשביל כחמישים מטר והבט לימינך. אתה תראה חלקה מרובעת מגודרת שבאמצעה מצבה אחת והיא של הרב מבילגוריה, אביו של האדמו"ר מבעלז שליט"א, והחלקה הבאה היא של שלושת אדמו"רי הוסיאטין: רבי ישראל, חתנו רבי יעקב בעל אהלי יעקב ובנו רבי יצחק בעל שיח יצחק זת"ע. שלושתם היו אנשי פלא בחייהם ולאחר הסתלקותם הם אנשי פלא גדולים יותר.

בחלקה הזאת טמונים גם אדמו"ר אחד מוואסלוי, אדמו"ר אחד מקאפיטשניץ, וגם אחיו של זה, ובשורה שמאחור טמונים בני משפחת הוסיאטין - הרבניות, חתנו של בעל אהלי יעקב הרב באומינגר, שהיה מנהל בתי הדין בתל אביב וכן בנו הרב מרדכי ז"ל. אין שם ספרי תהלים. אם ברצונך לומר שם פרקי תהלים כנהוג ואף רצוי, יש להצטייד מראש בספר זה. הצטייד גם בשלושה נרות נשמה ובגפרורים והדלק אותם בגומחה המצויה בכל מצבה משלוש המצבות. התחל תפילתך אצל רבי ישראל, עבור לרבי יעקב ולבסוף לרבי יצחק. אין לבקש ישועה מן הצדיקים עצמם. את זאת התורה אסרה, כשאסרה לדרוש אל המתים, אך הנוהג המותר הוא, לבקש מאת הצדיקים שיהיו מליצי יושר עבור המבקש לפני הבורא יתברך, או לבקש מהשם יתברך שיהיה בעזרך בזכות הצדיק השוכן כאן.

הכן לך פתק ורשום בו את כל בקשותיך, קרא אותו שם ולבסוף השאר אותו שם בגומחה הנ"ל. כאשר אתה רושם שם בפתק, נהוג הוא לכתוב את שם הזקוק לישועה ושם אמו, וכן את מקום מושבו (שם העיר). ולמה שם האם דווקא? כי כך אמר דוד המלך: אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי. השם יתברך יעזור לכל הפונים לשם שיפעלו אך טוב, אמן כן יהי רצון. שלכם מאיר צבי גרוזמן.

ולכן כופלין 'כל הנשמהי כנגד חודש העיבור

כתב הבית יוסף בשם אבודרהם או"ח סי' תכ"ב שכופלים בי פעמים פסוק 'כל הנשמה תהלל יה הללויה', ע"ש שהוא סיום התהלים. וכתב הבי"י עוד בשם הגאונים 'מנין שאומרים הלל בראש חודש, מצינו שאמר דוד בתהלים י"ב הילולים בפרק הללו אל בקדשו הללו ברקיע עוזו וכו', י"ב הילולים כנגד י"ב ראשי חודש שאומרים בהם הלל, ולפיכך אנו כופלים כל הנשמה תהלל יה, כנגד שנה מעוברת שאומרים בה י"ג פעמים הלל ברי"ח.

וידוע שרימז בזה הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע, שהסדר של פרק זה בתהלים הוא לפי חודשי השנה:הללו אל בקדשו הוא ניסן,הללוהו ברקיע עוזו אייר, וכו', הללו בתקע שופר הוא אלול, שתוקעים בו בשופר בכל החודש, הללוהו בנבל וכנור הוא תשרי, ע"ש שמחת חג הסוכות ושמחת בית השואבה בנבל וכנור. ואף שבר"ח תשרי אין אומרים הלל, תקיעתה זהו ההלל. וכמ"ש השפת אמת שיש דין הלל לתקיעות. וכ"כ החת"ס בדרשות.

וצריך להבין מה שייכות יש ליכל הנשמה תהללי לחודשי אדר, וי"ל ע"פ משי"כ הבני יששכר במאמר ראשון דחודש אדר, שנודע ע"פ כתבי האריז"ל וספר יצירה שי"ב חודש מכוונים כנגד האברים, חודש אדר הוא כנגד החוטם, וחוש הריח. והוסיף הבני יששכר שמצאנו שהגואלים שבחודש אדר נקראו ע"ש חוש הריח. מרדכי מר דרור, בשמים ראש, ואסתר היא הדסה, בורא עצי בשמים. וזה שאמרו בגמי ברכות 'מנין שמברכין על הריח, שנאמר כל הנשמה תהלל יי"ה, איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף, הוי אומר זה הריחי'. הרי שזה הפסוק הוא המקור שמברכין על חוש הריח. והנה בחטא עץ הדעת מצאנו שנפגמו כל החושים, 'ותרא האשה', 'נחמד למראה' חוש הראיה, 'ותקח מפריו', חוש המישוש, 'ותאכל' חוש הטעם, 'כי שמעת לקולי' חוש השמיעה. אך חוש הריח לא

הוזכר שם, שלא נפגם. ולכן היה הוה אמינא בגמי שלא יצטרכו לברך על חוש הריח. שכן, מבואר בכתבי האריז״ל שהברכות באות לברר בין טוב לרע, שכשאדם נהנה מאיזה דבר, צריך להישמר שלא יתגשם מאחיזת הרע שבקליפת נגה, וכשמברך בכוונה מתחיל הדבר להתברר. וכיון שאין תערובת טוב ורע בחוש הריח, מה מקום לברך על חוש הריח, ולכן שאלו בגמי ׳מנין שמברכין על הריחי, ולא תירצו ׳למה לי קרא, סברא היא שאסור להנות מן העוה״ז בלא ברכה׳, כי הנאה כזו שאין בה אחיזת עץ הדעת, אין סיבה לברך עליה׳. ובמסקנא למדוהו מפסוק ׳כל הנשמה תהלל י״ה׳, והסיבה שמברכין על חוש הריח משום שסוף סוף החוטם הוא חלק מהאדם שאכל מעץ הדעת, שנתפשט הפגם בכל הגוף. ולעתיד לבא נאמר במשיח ׳מורח ודאין׳, ׳והריחו ביראת השמי׳, כמ״ש בגמי סנהדרין, כי זה החוש לא נפגם כשאר כל החושים.

עפ״ז יש להבין שכנגד חודש אדר אמר דוד המלך ע״ה כל הנשמה תהלל י״ה, וכפל ע״ש אדר שני, כי זה הפסוק הוא רומז על ברכת חוש הריח שמאיר בחודש אדר. והוסיף רבי אהרן שלכן הקטורת מגרשת את מלאך המות, כי כל ענין המות בא לעולם ע״י חטא עץ הדעת, כשמעוררים קדושת הריח, נתבטלה אחיזת מלאךהמות. זה הסוד שלימד הוא עצמו.

[הרה״ג ר׳ מנשה ישראל רייזמאן שליט״א]

הצערא והאגרא

כשאברימי סיים את לימודיו בישיבה התיכונית ,הוא השתתף במחנה קיץ של ישיבת ״עטרת ישראל״ בירושלים והחליט לנסות את דרכו בישיבה החרדית הגבוהה. אווירת הלימוד והתפילה הישיבתית השפיעו עליו מאד, והוא נרתם לעול הקדוש. רבו שהיה פדגוג מעולה ורגיש לתלמידיו הבחין באברימי שהוא רכון על דפי הגמרא ובוכה. כששאלו ״מה קרה?״ השיב אברימי במנוד ראש ״הכל בסדר הכל בסדר״. בכל זאת הפציר בו רבו: ״אולי קשה לך מבחינה חברתית עם הבחורים? אולי האוכל בישיבה לא טוב לך? אולי אתה מתגעגע הביתה להורים ולחברים. ספר לי ככתוב ״דאגה בלב איש ישיחנה״״.

״אינני מבין את הסוגיה אמר אברימי ,כל היום עמלתי וטרחתי ולא עלה בידי להבין את הגמרא״. תירץ לו רבו את קושיותיו ופישט לו את הדברים. שימחה הציפה את ליבו והאירה את פניו, הוא התעודד והודה לרבו בחום.

אחרי שעות אחדות הבחין הרב שאברימי עדיין עצוב ומדוכא. ניגש אליו הרב ושאל: ״נו? ומה עכשיו?״ אברימי היה נבוך ומלמל: ״ומה עם כל הזמן שבזבזתי? כל עמלי היה לשווא?״. חייך הרב והוציא את הסיכה הקטנה שהיתה נעוצה לו בקצה צווארון הפראק (מעיל רבנים) שלו ונעץ אותה בדפי הגמרא שהיו רווים בדמעות. ״ראה אברימי״ אמר הרב, ״לכל הדמעות הללו הספוגות בדפי הגמרא שלך יש משקל מיוחד בשמים. הן נשקלות לפי אמות מידה של לימוד התורה ועמלה, ולפי הצער השכר. ונאמן ה׳ שייתן לך שכר טוב וראוי.

אברימי התעודד והתעלה מיום ליום. הוא התערה בישיבה ונחשב לאחד הבחורים המצוינים. גם הוריו שהיססו בתחילה בגלל דרכו השונה שבחר העריכו אותו ושמחו בו מאד. במשך כל השנה ישב אברימי בשיעורים קשוב ודרוך וכתב וכתב וכתב... בסוף השנה הגיש לרבו את סיכום השיעורים והחיבורים שלמד ממנו ואת התרשמותו משיחותיו התורניות וקרא לחוברת בשם ״צערא ואגרא״. אגב, אברימי גדל בתורה, הוסמך לרבנות וכיום משמש ראש כולל בירושלים ורועה רוחני בקהילתו.

[ממאסף הסיפורים של ר׳ זכריה גלזמן]

בזכות הבגדים שחזרו לארץ ישראל

/ הרב תומר אנגלסמן

הגמרא במסכת מגילה (דף י״ב ע״א) מספרת שאחשורוש לבש במשתה את בגדי הכהן הגדול המוזכרים בפרשתנו. נאמר במגילת אסתר (א׳, ד׳) ״בְּהַרְאֹתוֹ אֶת עֹשֶׁר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת יְקַר תִּפְאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמְאַת יוֹם - ובגמרא פירשו פסוק זה: ״אמר רבי יוסי בר חנינא: מלמד שלבש בגדי כהונה: כתיב הכא (= כאן, במגילת אסתר) ״יְקַר תִּפְאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ״ וכתיב התם (שמות כ״ב): ״וְעָשִׂיתָ בִגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת״.

בספר ילקוט מעם לועז על מגילת אסתר מביא מפרשים ששואלים מדוע לא מצאנו שאחשורוש נענש על השימוש בבגדי הכהן הגדול ומתרצים:

1. בזכות שנהג דרך כבוד בבגדים.
2. בזכות אשתו, אסתר הצדקת, שהביאה גאולה לישראל.
3. בזכות דריוש הבן, דריוש שבנה את בית המקדש, והחזיר את הכלים ואת בגדי הכהונה למקומם בירושלים.

מפה בצבע שנהב

רב חדש ואשתו נשלחו למשרתם הראשונה לשרת בקהילה, ולפתוח מחדש בית כנסת בפרברי ברוקלין. הם הגיעו לשם כשהם נרגשים מן ההזדמנות שנפלה בחלקם. כאשר ראו לראשונה את בית הכנסת, הוא היה מוזנח ונזקק לעבודת שיפוץ רבה. הם הציבו להם למטרה לסיים את כל העבודות, כך שיוכלו להיכנס ולקיים בו את התפילה הראשונה בליל פורים. הם עמלו קשה בתיקון הספסלים הישנים, בסיוד הקירות, בצביעה וכד׳, ובעוד מועד, ביום ח׳ באדר הם עמדו לסיים. ימים לאחר מכן פקדה את האזור סערת שלגים איומה, שנמשכה יומיים. זו לא פסחה על בית הכנסת. בבוקרו של יום הלך הרב לבית הכנסת, וליבו נפל בקרבו כשראה שהגג דולף וגרם לנפילת הטיח משטח גדול של הקיר המזרחי בדיוק מאחורי הבמה. הוא ניקה את הלכלוך מן הרצפה, ולא נותר לו אלא להחליט לדחות את תפילת הפתיחה שתכנן לליל פורים, וללכת הביתה.

בדרכו הביתה, הוא הבחין בבאזר לצרכי צדקה שהתקיים בבית עסק מקומי, ונכנס לשם. אחד הפריטים שעמדו למכירה הייתה מפת שולחן יפהפייה בצבע שנהב, רקומה בעבודה יוצאת מן הכלל ובצבעים נאים, כשמגן דוד רקום במרכזה. היא הייתה בדיוק בגודל הנדרש לכיסוי החור בקיר הקדמי של בית הכנסת. הוא קנה אותה ופנה לחזור לבית הכנסת. בינתיים החל לרדת שלג. הוא הבחין באישה מבוגרת שרצה מן הכיוון הנגדי כשהיא מנסה להגיע לאוטובוס שעמד בתחנה, אך לא הספיקה. הרב הזמין אותה להמתין בתוך בית הכנסת המחומם לאוטובוס הבא שאמור היה

להגיע 45 דקות מאוחר יותר. היא ישבה על הספסל מבלי לשים לב למעשיו של הרב, אשר בינתיים הביא סולם וציוד כדי לתלות את המפה ולכסות את הקיר. הרב התקשה להאמין כמה יפה הקיר נראה עתה, כשהמפה כיסתה את כל השטח הבעייתי.

עתה הבחין הרב באשה שהיא יורדת במעבר המרכזי בין הספסלים. פניה היו חיוורים. והיא שאלה "רבי, מהיכן השגת את המפה הזאת?". כשהרב הסביר לה, ביקשה ממנו האישה לבדוק בפינה הימנית התחתונה של המפה, אם רקומות שם האותיות EBG. ואכן כך היה. אלו היו אותיות ראשי התיבות של שם האישה, והיא רקמה את המפה, 35 שנים קודם לכן, בפולין. האישה התקשתה להאמין כשהרב סיפר לה כיצד השיג את ה"מפה" אך לפני זמן קצר.

האישה הסבירה שלפני המלחמה היא ובעלה היו אנשים אמידים בפולין. כאשר הגיעו הנאצים, היא אולצה לעזוב. בעלה היה אמור לבוא אחריה כעבור שבוע. הוא נתפס, נשלח למחנה ומאז היא לא ראתה עוד את בעלה או את ביתה. הרב רצה לתת לה את המפה, אבל היא שכנעה אותו להשאיר אותה למען בית הכנסת. הרב עמד על כך שהוא יסיע אותה הביתה - הדבר המינימאלי שהוא יכול היה לעשות. היא גרה בצידו האחר של 'סטאטן-אילנד' ורק הגיעה לברוקלין למשך היום כדי לעסוק בעבודות ניקיון. בליל פורים הייתה להם תפילה מקסימה. בית הכנסת היה כמעט מלא. התפילה הייתה נהדרת. בסיום התפילה, ברכו הרב ואשתו את כולם ליד דלת היציאה, ורבים אמרו שיש בכוונתם לבוא שוב. אדם זקן אחד, שאותו הכיר הרב מן הסביבה, המשיך לשבת על אחד הספסלים, ולהביט, והרב לא הבין מדוע הוא אינו עוזב. האיש שאל אותו היכן השיג את המפה שתלויה על קיר המזרח, מפני שהיא זהה לזו שאשתו עשתה שנים קודם לכן כשהם גרו בפולין לפני המלחמה, וכיצד זה ייתכן שתהיינה שתי מפות כל כך דומות?! הוא סיפר לרב כיצד הנאצים הגיעו, כיצד הוא אילץ את אשתו לברוח למען בטחונה וכי הוא היה אמור לבוא אחריה, אבל נעצר והושם במחנה. הוא לא ראה את אשתו או את ביתו מאז, זה 35 שנה. הרב שאל אותו אם הוא מוכן להצטרף אליו לסיור קצר. הם נסעו ל'סטאטן-אילנד', לבית שאליו הביא הרב את האישה שלושה ימים לפני כן. הוא עזר לו לטפס במעלה המדרגות אל דירתה של האישה, הקיש בדלת וראה איחוד משפחה של ליל פורים, גדול מכל דבר שיכול היה לדמיין.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי